

This item is the archived peer-reviewed author-version of:

Het gebruik van anonieme verklaringen in tucht- en andere procedures ten aanzien van
overheidspersoneel

Reference:

Coolsaet Ann, Stijleman Annelien.- Het gebruik van anonieme verklaringen in tucht- en andere procedures ten aanzien van overheidspersoneel
Tijdschrift voor gemeenterecht - ISSN 0775-3217 - 2(2021), p. 67-75
To cite this reference: <https://hdl.handle.net/10067/1798770151162165141>

Het gebruik van anonieme verklaringen in tucht en andere procedures ten aanzien van overheidspersoneel

Ann COOLSAET

Advocaat

Onbezoldigd wetenschappelijk medewerker Universiteit Antwerpen, Faculteit Rechten,
Onderzoeksgroep Overheid & Recht

Annelien STIJLEMAN

Doctoraatsbursaal Bijzonder Onderzoeksfonds UAntwerpen

I. Inleiding

1. Wanneer bepaalde maatregelen worden overwogen tegen personeelsleden van het bestuur, rijst de vraag of het bestuur daarbij gebruik kan maken van anonieme of geanonimiseerde getuigenissen. De vraag of anonieme getuigenissen in een tuchtdossier verenigbaar zijn met de rechten van verdediging is erg pertinent. In de praktijk komt deze vraag vaak aan bod. Wanneer de tuchtfeiten slaan op intermenselijke relaties zullen de slachtoffers van ongepast gedrag soms pas bereid zijn om een verklaring ten behoeve van het tuchtdossier af te leggen, indien de aangeklaagde niet weet wie die verklaringen heeft afgelegd. Dit geldt te meer wanneer de aangeklaagde een hiërarchische overste is, van wie represaillemaatregelen kunnen worden gevreesd. Ook klachten over personeelsleden bereiken het bestuur soms anoniem of de klagers vragen soms om anoniem te blijven.

2. In dit verband rijst ook de vraag naar de bewijswaarde van het advies dat de preventieadviseur psychosociale aspecten aflevert aan het bestuur na het onderzoek van een verzoek tot formele psychosociale interventie. Een dergelijk verzoek kan ingegeven zijn door (beweerde) feiten van pesterijen, geweld of ongewenst seksueel gedrag.¹ Indien het bestuur een advies ontvangt waarin is aangegeven dat er wel degelijk sprake is van grensoverschrijdend gedrag door een personeelslid, dan leidt dit vaak tot een tuchtprocedure tegen het aangeklaagde personeelslid of tot het nemen van ordemaatregelen. Mogelijke tuchtfeiten of feiten die tot een ordemaatregel nopen kunnen overigens ook blijken uit een psychosociale risicoanalyse, die wordt uitgevoerd ingevolge de algemene preventieverplichting die op de werkgever rust, los van enig formeel verzoek.² In al deze gevallen rijst de vraag of zonder meer op dat advies van de preventieadviseur psychosociale aspecten mag worden gesteund, dan wel of het bestuur een eigen onderzoek moet voeren. In het advies is weliswaar sprake van de klager en aangeklaagde, doch enkel de preventieadviseur psychosociale aspecten kent de identiteit van de getuigen die hij heeft gehoord.

II. Het gebruik van anonieme getuigenissen: geoorloofd of niet?

II.1. Bij het nemen van maatregelen op grond van een verslag van de preventieadviseur psychosociale aspecten

3. Het onderzoek door de preventieadviseur psychosociale aspecten verloopt strikt vertrouwelijk. Naast het beroepsgeheim van de preventieadviseur psychosociale aspecten³, waarborgen talrijke bepalingen de vertrouwelijkheid van de documenten die zich in het dossier van de preventieadviseur psychosociale aspecten bevinden, gaande van de verklaringen van de personen die hij als getuige hoort en zijn persoonlijke notities tijdens het onderzoek, tot het uiteindelijke advies, waarvan slechts onder strikte voorwaarden aan bepaalde personen kennis mag worden gegeven, onder meer aan de werkgever.⁴

Een van de personen aan wie de werkgever het advies van de preventieadviseur psychosociale aspecten mag overhandigen is de werknemer ten aanzien van wie de werkgever overweegt maatregelen te nemen ingevolge dat advies en die de arbeidsvoorwaarden van die werknemer kunnen wijzigen.⁵ Indien de werkgever overweegt dergelijke maatregelen te treffen, zal het personeelslid vooraf moeten worden gehoord krachtens de hoorplicht als algemeen beginsel van behoorlijk bestuur.⁶ Het personeelslid kan dan zijn standpunt naar voren brengen ten aanzien van de voorgenomen maatregel. Hij wordt daarbij evenwel geconfronteerd met een verslag van de preventieadviseur psychosociale aspecten waarin wel sprake zal zijn van de identificeerbare klager en aangeklaagde, maar verder enkel naar anonieme getuigenissen wordt verwezen. Een personeelslid dat aanklaagde dat de betrouwbaarheid van de getuigenissen onmogelijk kon worden nagegaan, werd er door de Raad van State op gewezen dat dit eigen is aan de procedure voorzien in de Welzijnswet.⁷ De Raad van State oordeelde eveneens dat de loutere omstandigheid dat de getuigen niet bij naam worden genoemd, niet betekent dat hun verklaringen niet betrouwbaar zouden zijn. De betrouwbaarheid van de getuigenverklaringen werd des te groter geacht, enerzijds omdat de getuigen bevestigden wat de indiener van de klacht had verklaard, anderzijds omdat het niet om een maar meerdere getuigen ging. Verzoeker van zijn kant, bracht geen elementen aan die hieraan deden twifelen. De Raad van State onderzocht in dit arrest ook of de preventieadviseur psychosociale aspecten het onderzoek onpartijdig had gevoerd. De bestreden overplaatsing was, volgens de Raad van State, dan ook afdoende materieel gemotiveerd.⁸

Uit dit arrest volgt dat het nemen van maatregelen louter op basis van het verslag van de preventieadviseur psychosociale aspecten mogelijk is, ook al steunt dit op anonieme verklaringen. Tegelijk laat het arrest ruimte om de geloofwaardigheid van die anonieme getuigenissen en de bevindingen van de preventieadviseur psychosociale aspecten te weerleggen. Op die manier wordt het recht van het personeelslid om zijn standpunt naar voren te brengen, waaronder het recht om de materiële grondslag van de overwogen maatregel te weerleggen, gevrijwaard. Ook het bewijs van de feiten die nopen tot een ontslag van een contractant om dringende redenen kan worden gesteund op informatie die op wettige wijze werd bekomen van de preventieadviseur psychosociale aspecten.⁹

II.2. Bij andere beslissingen ten aanzien van individuele personeelsleden

4. Hierboven werd vastgesteld dat op basis van een verslag van de preventieadviseur psychosociale aspecten, gesteund op anonieme verklaringen, ordemaatregelen kunnen worden getroffen om de vastgestelde problemen of de verstoring van de goede werking van de dienst te verhelpen.¹⁰ Het feit dat het onderzoek en de rapportering door de preventieadviseur psychosociale aspecten wettelijk geregeld is en krachtens die regelgeving met de nodige waarborgen van onafhankelijkheid en onpartijdigheid is omkleed, speelt hierbij ongetwijfeld een rol. De vraag of ook buiten die context beslissingen ten aanzien van personeelsleden kunnen worden getroffen op basis van anonieme getuigenverklaringen moet daarom omzichtig worden benaderd.

5. De rechten verdediging gelden in het bestuursrecht in beginsel enkel in tuchtzaken en zijn dus niet van toepassing op andere beslissingen die ten aanzien van een personeelslid kunnen worden genomen zoals ordemaatregelen¹¹ of een ongunstige evaluatie.¹² Maar ook de hoorplicht en het zorgvuldigheidsbeginsel houden voor het bestuur de verplichting in dat het personeelslid dat moet worden gehoord op een nuttige wijze zijn standpunt kan doen kennen aan de overheid die bevoegd is om een bepaalde beslissing te nemen.¹³ Indien het een ongunstige evaluatie betreft is daartoe in principe vereist dat het personeelslid kennis had van het volledige dossier betreffende zijn evaluatie “onvoldoende”, met inbegrip van eventuele getuigenissen waarop de bestreden beslissing steunde. Dit geldt ook voor eventuele nieuwe gegevens die dateren van nadat het personeelslid werd gehoord, voor zover de bestreden beslissing er mede op gesteund is.¹⁴ In casu ging het om de anonieme getuigenissen verzameld door de externe deskundige die een voorbereidend rapport ter evaluatie van de gemeentesecretaris¹⁵ aan het bestuur bezorgde. Het niet-opnemen van die getuigenissen in het evaluatiedossier werd door het bestuur verantwoord met verwijzing naar het professionalisme van de externe deskundige en met de argumentatie dat een anonieme elektronische bevraging de deelnemers toelaat hun mening op een vrije manier te uiten, dat het immers anders aan de hand van de antwoorden perfect traceerbaar zou zijn van wie ze komen omdat er soms concrete voorbeelden worden gegeven en dat opmerkingen of opinies van de medewerkers met betrekking tot het functioneren van de geëvalueerde niet voor weerlegging vatbaar zijn. Uit het evaluatierapport bleek ook expliciet op welke periode de evaluatie betrekking had en ook hoeveel personen hadden deelgenomen aan de bevraging. De Raad van State oordeelde evenwel dat bij gebrek aan “de schriftelijke weerslag” van de bevraging in het administratief dossier – gebeurlijk afdoende geanonimiseerd – niet kan worden nagegaan of de gegeven beoordeling inderdaad wordt gedragen door de getuigenissen van een representatief deel van de respondenten en of de opmerkingen over verzoekers functioneren inderdaad betrekking hebben gehad op de evaluatieperiode.¹⁶

Uit dit arrest volgt dat de concrete getuigenissen waarop een ongunstige evaluatie wordt gesteund voor het personeelslid ter inzage moeten zijn vooraleer hij wordt gehoord. In tegenstelling tot bij een verslag van de preventieadviseur psychosociale aspecten in het raam van de Welzijnswet, nam de Raad van State dus geen genoegen met een weergave of samenvatting van die getuigenissen in het rapport opgesteld door de externe deskundige in het personeelsbeleid die de evaluatie nochtans ook op basis van een decretale bepaling voorbereidt.¹⁷ De Raad van State wees er wel op dat de onderliggende getuigenissen “gebeurlijk afdoende geanonimiseerd” konden worden. Binnen de evaluatieprocedure van de decretale graden moet het dus mogelijk zijn om te werken met geanonimiseerde verklaringen op voorwaarde dat vaststaat dat die een voldoende representatieve groep personeelsleden of mandatarissen van het bestuur vertegenwoordigen, iets wat kan worden gewaarborgd door de tussenkomst van de externe deskundige in het personeelsbeleid. Bij uitbreiding valt niet in te zien waarom bij de evaluatie van andere personeelsleden niet op dezelfde manier kan worden gewerkt, wanneer bv. de evaluator getuigenissen verzamelt die gebeurlijk worden geanonimiseerd om de getuigen te vrijwaren van mogelijke represaillemaatregelen door de geëvalueerde. Het toelaten van geanonimiseerde getuigenverklaringen, op voorwaarde dat deze een voldoende representatieve groep personeelsleden of mandatarissen van het bestuur vertegenwoordigen, lijkt een aanvaardbare manier om de geëvalueerde enerzijds voldoende verweermogelijkheden te bieden en anderzijds te vermijden dat bepaalde personen uit angst voor eventuele represailles geen verklaringen zouden afleggen.

II.3. In tuchtprocedures

A. De rechten van verdediging in tuchtzaken

6. Net als in strafzaken geldt ook in tuchtzaken het algemeen beginsel van de rechten van verdediging.^{18 19} De rechten van verdediging gelden in principe vanaf de start van de tuchtprocedure en niet in de voorafgaande onderzoeksfase²⁰ en omvatten verschillende aspecten, al dan niet uitdrukkelijk geregeld.²¹

7. Het vermoeden van onschuld vormt de kern van deze rechten van verdediging. Uit het vermoeden van onschuld vloeit voort dat de bewijslast van een tuchtvergrijp op de tuchtoverheid rust.²² Het komt aan de tuchtoverheid toe om te bewijzen dat het betrokken personeelslid zich schuldig heeft gemaakt aan de ten laste gelegde feiten. De tuchtoverheid is hierbij gebonden door de algemene beginselen inzake de bewijsvoering en het zorgvuldigheidsbeginsel bij de feitenvinding.²³ De tuchtoverheid moet haar beslissing op een zorgvuldige feitenvinding steunen zodat ze op basis van een afdoend en volledig onderzoek van het concrete geval tot een besluit komt.²⁴ Dit impliceert onder meer dat de tuchtoverheid het verweer van de tuchtrechtelijk vervolgte daadwerkelijk in de besluitvorming moet betrekken.²⁵

8. De rechten van verdediging houden in de eerste plaats in dat de tuchtrechtelijk vervolgte het recht heeft om voorafgaand en op een voldoende precieze wijze in kennis te worden gesteld van de feiten die hem ten laste worden gelegd en het feit dat een tuchtstraf wordt overwogen.²⁶ Daarnaast moet de tuchtrechtelijk vervolgte op de hoogte zijn van al hetgeen in verband met zijn zaak aan de beslissende overheid ter kennis wordt gebracht, zodat hij op alles kan repliceren.²⁷ De tuchtrechtelijk vervolgte is hierdoor in staat zich op een behoorlijke wijze te verdedigen ten aanzien van de tegen hem ingebrachte beschuldigingen.²⁸

9. Het is vaste rechtspraak dat de rechten van verdediging in tuchtzaken, behoudens andersluidend voorschrift, in beginsel niet inhouden dat aan het personeelslid, op het ogenblik dat hij wordt opgeroepen om te worden gehoord, een concreet strafvoorstel moet worden meegedeeld.²⁹ Zo vereist de tuchtregeling voor het personeel van de federale overheid niet langer dat de hiërarchische overste een strafvoorstel moet formuleren; het formuleren van een dergelijk voorstel gebeurt pas door het directiecomité nadat het personeelslid werd gehoord.³⁰ Deze regeling schendt de rechten van verdediging niet.³¹ De toepasselijke tuchtregeling kan dit uiteraard wel voorschrijven. Zo moet in het inleidend verslag opgesteld lastens een personeelslid van de politie precies worden vermeld welke tuchtstraf de tuchtoverheid voornemens is om op te leggen.³² Ook de oproeping gericht aan een personeelslid van het gemeenschaps- en het officieel gesubsidieerd onderwijs moet “op straffe van nietigheid” melding maken van het voorstel van tuchtsanctie.³³ De tuchtregeling voor de lokale besturen voorziet hierin niet.

Indien een strafvoorstel moet worden geformuleerd, moet dat uiteraard op een genuanceerde en voorwaardelijke wijze gebeuren, zodat het personeelslid niet de indruk krijgt dat het oordeel van de tuchtoverheid over de strafmaat al vaststaat.³⁴

Recent oordeelde de Raad van State dat het, afhankelijk van de concrete omstandigheden van de zaak, aanbevelenswaardig of zelfs vereist kan zijn om de tuchtrechtelijk vervolgte voor het verhoor in te lichten over de tuchtstraf die wordt overwogen, om een misverstand of verwarring bij hem of haar te vermijden. Dit voorstel wordt dan bij voorkeur niet door de tuchtoverheid zelf geformuleerd.³⁵ In die casus werden die omstandigheden echter niet aanwezig geacht. Dit arrest doet o.i. geen afbreuk aan de vaste rechtspraak hiervoor weergegeven, maar laat enkel, op genuanceerde wijze, ruimte voor de wellicht eerder uitzonderlijke omstandigheden waarin de rechten van verdediging wel zouden kunnen vereisen dat een concreet strafvoorstel wordt geformuleerd.

Wanneer er een concreet strafvoorstel wordt of moet worden geformuleerd, moet het personeelslid hiervan kennis kunnen nemen alvorens door de tuchtoverheid te worden gehoord. Indien het strafvoorstel pas wordt geformuleerd nadat het personeelslid is gehoord en hij zich ertegen niet heeft kunnen verdedigen voor de tuchtoverheid, zijn de rechten van verdediging geschonden.³⁶

10. Op grond van de rechten van verdediging heeft de tuchtrechtelijk vervolgte verder recht op inzage in en een afschrift van het tuchtdossier.³⁷ Zo is hij volledig op de hoogte van hetgeen hem wordt verweten en kan hij zijn verweer op een nuttige wijze voorbereiden. Hij dient hiervoor over een redelijke termijn te beschikken.³⁸

11. De tuchtrechtelijk vervolgte heeft ook recht op de bijstand van een verdediger naar keuze.³⁹

De rechten van verdediging omvatten verder het recht om zijn verdediging naar eigen goeddunken te organiseren. Dit impliceert ook het recht om te zwijgen en stil te zitten in zijn eigen zaak.⁴⁰ De tuchtrechtelijk vervolgte beschikt over het recht om de feiten en de kwalificatie ervan als tuchtvergrijp te ontkennen en om zijn onschuld vol te houden. Hij mag de feiten op een andere manier voorstellen en dit desgevallend tegen alle gegevens van de zaak in.⁴¹ De tuchtrechtelijk vervolgte heeft dus het recht om te liegen. De wijze waarop hij zich verdedigt, mag bovendien niet worden beschouwd als een tuchtrechtelijk strafbaar feit op zich, noch mag die bij het bepalen van de strafmaat aan de tuchtrechtelijk vervolgte persoon worden toegerekend. De tuchtoverheid die de strafmaat mede bepaalt door de wijze waarop de tuchtrechtelijk vervolgte zich heeft verdedigd, schendt de rechten van verdediging.⁴² In tegenstelling tot in het strafrecht, wijst niets erop dat in het ambtenarentucht recht het zwijgen van het personeelslid als steunbewijs kan worden gebruikt om de feiten bewezen te achten.

12. Daarnaast vloeit uit de rechten van verdediging het recht om te worden gehoord voort.⁴³ In principe verloopt de hoorzitting mondeling.⁴⁴ De tuchtrechtelijk vervolgte wordt gehoord in zijn middelen van verdediging over alle aantijgingen of feiten die hem ten laste worden gelegd.⁴⁵ De tuchtrechtelijk vervolgte moet in principe kennis kunnen krijgen van alle bewijselementen die in verband met zijn zaak aan de beslissende overheid ter kennis worden gebracht en die zijn verweer kunnen ondersteunen.⁴⁶ De tuchtrechtelijk vervolgte moet dus de gelegenheid krijgen om zich nuttig te verdedigen ten aanzien van de tegen hem ingebrachte beschuldigingen⁴⁷ en heeft het recht om zijn standpunt te doen kennen.⁴⁸ De rechten van verdediging vereisen dat de tuchtoverheid haar beslissing steunt op gegevens die aan de tegenspraak van de betrokkene zijn onderworpen. De rechten van verdediging van de tuchtrechtelijk vervolgte zijn geschonden indien blijkt dat hij geen tegenspraak heeft kunnen voeren over gegevens die van essentieel belang konden zijn voor de beoordeling van de tenlastelegging en de geloofwaardigheid van zijn verweer. Zolang de definitieve beslissing niet werd genomen, verhindert niets dat het dossier nog wordt aangevuld, op voorwaarde dat de tuchtrechtelijke vervolgte in de gelegenheid wordt gesteld om hiervan kennis te nemen en er zich tegen kan verweren.⁴⁹ In het kader hiervan kan het organiseren van een nieuwe hoorzitting, telkens wanneer er nieuwe stukken worden bijgevoegd, vereist zijn.⁵⁰ Is de tuchtoverheid een collegiaal orgaan, dan mogen enkel de personen die de hoorzitting ook effectief hebben bijgewoond de uiteindelijke beslissing nemen. Dit is uitdrukkelijk voorzien in talrijke tuchtregelingen⁵¹, maar geldt ook bij afwezigheid van een uitdrukkelijk voorschrift.⁵²

13. De rechten van verdediging omvatten ook het recht om te vragen om getuigen te horen. Slechts uitzonderlijk zal de regelgeving verplichten om elk verzoek tot getuigenverhoor in te willigen.⁵³ Is dat niet het geval, dan behoort het tot de discretionaire beoordelingsbevoegdheid van de tuchtoverheid om de vraag tot getuigenverhoor te beoordelen. De tuchtoverheid is in beginsel niet verplicht om in te gaan op de vraag om bepaalde getuigen te horen; de verplichting om getuigen te

horen bestaat slechts wanneer het getuigenverhoor nodig is om tot een zorgvuldige feitenvinding te komen. De tuchtoverheid zal geval per geval moeten nagaan of het horen van getuigen nuttig of noodzakelijk is in het licht van het zorgvuldigheidsbeginsel bij de feitenvinding, hetzij ambtshalve, hetzij na verzoek. Indien het zorgvuldigheidsbeginsel dit vereist, is de tuchtoverheid in principe verplicht om de getuigen te horen.⁵⁴ Dit is bijvoorbeeld het geval wanneer de tuchtrechtelijk vervolgte de feiten of hun kwalificatie ontkent, er geen deugdelijke redenen voorhanden zijn om het verzoek om getuigen te horen af te wijzen en het getuigenverhoor vereist is om een zorgvuldig oordeel te kunnen vellen over het al dan niet bestaan van de feiten en hun tuchtrechtelijke kwalificatie.⁵⁵ Is de tuchtoverheid echter van oordeel dat er voldoende bewijs van het tuchtvergrijp voorligt, dan moet zij niet ingaan op de vraag van de tuchtrechtelijk vervolgte om een bepaalde getuige te horen.⁵⁶ Beslist de tuchtoverheid om een getuige niet te verhoren, hoewel hier uitdrukkelijk om werd gevraagd, dan moet zij de redenen hiervoor opnemen in het proces-verbaal van verhoor of in de formele motivering van de beslissing.⁵⁷

B. Is het gebruik van anonieme getuigenissen als bewijs toegelaten gelet op de rechten van verdediging?

14. Hierboven werden de diverse aspecten van de rechten van verdediging besproken. Een van de belangrijkste aspecten daarvan is het recht van de tuchtrechtelijk vervolgte om te worden gehoord over alle feiten die hem ten laste worden gelegd en om te beschikken over alle informatie die ook ter kennis is van de beslissende overheid.⁵⁸ Enkel dan zal de tuchtrechtelijk vervolgte in staat zijn zich op een nuttige wijze te kunnen verdedigen. De tuchtrechtelijk vervolgte moet alle essentiële elementen voor de beoordeling van de tenlastelegging kunnen tegenspreken.⁵⁹

Wanneer een anonieme getuigenis gebruikt wordt als bewijs van de tuchtfeiten, rijzen er mogelijk problemen. In dit geval kan er immers sprake zijn van informatieasymmetrie tussen de tuchtoverheid en de tuchtrechtelijk vervolgte, met name indien de beslissende overheid wel op de hoogte is van de identiteit van de anonieme getuige. Dit versterkt mogelijk ook de ongelijkheid die reeds tussen de partijen bestaat. Een andere hypothese is dat de identiteit van de anonieme getuige wel bekend is bij de tuchtonderzoeker aangesteld door de tuchtoverheid, maar niet bij de tuchtoverheid zelf.

De vraag rijst dan ook of het gebruik van een anonieme getuigenis als bewijs van een tuchtvergrijp niet in strijd is met het algemeen beginsel van de rechten van verdediging, zeker indien de tuchtoverheid aan deze anonieme getuigenis een doorslaggevende bewijswaarde hecht.

Wanneer de tuchtrechtelijk vervolgte niet op de hoogte is van de identiteit van de getuige, zal hij mogelijk geen volledige inschatting kunnen maken van de betrouwbaarheid of de geloofwaardigheid van de getuigenis in kwestie. Hij kan onder meer niet aanvoeren dat er bepaalde persoonlijke kwesties zouden spelen of dat de getuige reeds lang een vijandige houding tegenover hem zou hebben aangenomen. Deze elementen kunnen echter wel aanleiding geven tot een zekere partijdigheid in hoofde van de getuige waardoor de betrouwbaarheid van de getuigenis mogelijk wordt aangetast, of zelfs tot valse getuigenissen of klachten. De identiteit van een bepaalde getuige kan dan ook van essentieel belang zijn voor het verweer van de tuchtrechtelijk vervolgte. Een anonieme getuigenis kan het tuchtrechtelijk vervolgd personeelslid ook hinderen in het voeren van een concreet verweer, bv. wanneer het moeilijk is de ten laste gelegde feiten te situeren in tijd en ruimte. Een anoniem verwijt dat het tuchtrechtelijk vervolgd personeelslid "herhaaldelijk verbaal ongepast gedrag vertoonde" tegenover de anonieme klager is bv. bijzonder moeilijk te weerleggen, indien men niet weet waarover het precies gaat en ten aanzien van wie men zich ongepast zou hebben gedragen. Ook wat het verweer in het kader van een ordemaatregel of een evaluatie betreft,

beperkt de anonimiteit van een getuigenis de mogelijkheden voor het betrokken personeelslid om een concreet en volledig verweer te kunnen voeren. Desalniettemin is een onderscheid tussen ordemaatregelen en evaluaties enerzijds en tuchtstraffen anderzijds o.i. te verantwoorden, rekening houdend met het uitdrukkelijk bestraffend karakter van tuchtmaatregelen waardoor meer waarborgen vereist zijn. De Raad van State lijkt de problematiek inzake anonieme verklaringen in het kader van een evaluatie wel te erkennen en het gebruik ervan daarom uitdrukkelijk te willen beperken. Hierbij kan worden verwezen naar de rechtspraak van de Raad van State die hierboven reeds werd toegelicht en waaruit blijkt dat een evaluatie kan steunen op geanonimiseerde verklaringen voor zover vaststaat dat deze afkomstig zijn uit een voldoende representatieve groep personeelsleden of mandatarissen van het bestuur.⁶⁰

De Raad van State heeft zich tot op heden, voor zover ons bekend, nog niet expliciet uitgesproken over deze problematiek. Het antwoord op de vraag of het gebruik van een anonieme getuigenis als bewijs in een tuchtdossier verenigbaar is met de rechten van verdediging is in de praktijk echter van groot belang. Indien het gebruik van anonieme getuigenissen inderdaad de rechten van verdediging zou schenden, kunnen vervolgende instanties een anonieme getuigenis niet langer als bewijs voor de ten laste gelegde feiten gebruiken.

15. De hamvraag is dus of en in welke gevallen het gebruik van een anonieme getuigenis de rechten van verdediging schendt. Vormt het aanwenden van een anonieme getuigenis enkel een schending van de rechten van verdediging indien de anonieme getuigenis als doorslaggevend bewijs werd aangewend? Indien dat zo zou zijn, kan een anonieme getuigenis mogelijk nog wel als steunbewijs worden gehanteerd. Dit principe lijkt te gelden in het strafrecht. Zowel het Europees Hof voor de Rechten van de Mens als het Hof van Cassatie aanvaardden in sommige gevallen de anonimiteit van getuigenverklaringen, zij het enkel voor zover de uiteindelijke strafrechtelijke veroordeling niet uitsluitend of zelfs niet in overheersende mate gegrond is louter op een anonieme getuigenverklaring.⁶¹ Het Hof van Cassatie oordeelde hieromtrent: “dat het recht om getuigen à charge te ondervragen of te doen ondervragen, gewaarborgd door artikel 6.3.d EVRM, alsmede het recht van verdediging en het recht op een eerlijk proces inhouden dat de beklaagde alle bewijsmiddelen in openbare terechtzitting tegensprekelijk moet kunnen betwisten. Voormelde rechten worden miskend wanneer een strafrechtelijke veroordeling op beslissende wijze steunt op de verklaring van een anonieme getuige die de beklaagde niet heeft kunnen laten ondervragen en waarvan hij de geloofwaardigheid niet heeft kunnen toetsen. Diezelfde rechten zijn evenwel niet miskend wanneer de schuldverklaring gesteund is op de regelmatig aan de rechter voorgelegde gegevens die de partijen hebben kunnen tegenspreken en de anonieme getuigenis slechts een steunbewijs is dat niet beslissend bijdraagt tot de vorming van de overtuiging van de rechter”.⁶²

In het Belgische strafrecht bestaat er regelgeving over ‘anonieme getuigenverklaringen’. Deze regelgeving blijft wel beperkt tot misdrijven in het kader van zware en georganiseerde criminaliteit.⁶³ De regelgeving maakt een onderscheid tussen de volledige en de gedeeltelijke anonimiteit. De volledig anonieme getuige kan enkel onrechtstreeks door de verdediging worden gehoord. Dit vormt een van de belangrijkste verschillen tussen beide regimes. De anonimiteit heeft tot doel getuigen te beschermen wanneer er een redelijke vrees bestaat voor een ernstige bedreiging van hun leven of persoonlijke levenssfeer of van personen uit hun omgeving.⁶⁴ Daar de volledige anonimiteit een aanzienlijke beperking vormt op het recht op tegenspraak van de verdachte wordt de mogelijkheid om anoniem te getuigen aan een aantal strikte voorwaarden verbonden. Is de getuige een agent of een officier van de gerechtelijke politie dan gelden nog striktere vereisten. De regelgeving bepaalt ook uitdrukkelijk dat de veroordeling van een verdachte niet uitsluitend of zelfs niet in overheersende mate gebaseerd mag zijn op een volledig anonieme

getuigenis. De veroordeling moet in afdoende mate steun vinden in andere bewijsmiddelen waarover de verdachte tegenspraak heeft kunnen voeren.⁶⁵ Bovendien moet de identiteit van de anonieme getuige steeds kenbaar worden gemaakt aan de onderzoeksrechter, die vervolgens de betrouwbaarheid en de geloofwaardigheid van de getuige moet onderzoeken.⁶⁶ Binnen het strafrecht kan een anonieme getuigenis dus enkel dienst doen als steunbewijs wanneer er voldoende andere gegevens zijn die de schuld van de verdachte bevestigen en waarover de verdachte op een adequate manier tegenspraak heeft kunnen voeren. Op die manier tracht men een evenwicht te vinden tussen de bescherming van de anonieme getuige en de rechten van verdediging van de verdachte. Deze regeling kan mogelijk een inspiratiebron vormen voor het tuchtrecht.

In een zeer recent arrest van 19 januari 2021⁶⁷ sprak het EHRM zich uit over het recht van een verdachte om, binnen een strafprocedure, getuigen te ondervragen. Dit recht wordt gewaarborgd in artikel 6, lid 3, d van het EVRM. Hoewel tuchtstraffen traditioneel niet gekwalificeerd worden als straffen in de zin van artikel 6, lid 2 en lid 3 EVRM kan ook dit arrest mogelijk een vorm van inspiratie bieden voor de vraag hoe men in tuchtprocedures moet omgaan met anonieme getuigenverklaringen.

In de zaak die aan het arrest ten grondslag ligt, diende een verdachte een verzoek in om bepaalde getuigen te verhoren die ten aanzien van hem belastende verklaringen hadden afgelegd. Hoewel deze getuigen niet bij naam werden genoemd, werd wel bepaalde informatie over hen meegedeeld waaronder de bedrijven waarvoor zij werkten. Het verzoek van de verdachte werd echter afgewezen omdat het onvoldoende onderbouwd zou zijn. Het EHRM oordeelde dat dit een schending vormde van de rechten van verdediging en meer bepaald van het recht om getuigen te ondervragen, zoals vevat in artikel 6, lid 3, d EVRM. Het EHRM benadrukte hierbij in de eerste plaats dat een strikt onderscheid moet worden gemaakt tussen getuigen à charge en getuigen à decharge. Wat de getuigen à charge betreft, stelde het EHRM vervolgens dat het belang bij het indienen van een verzoek om deze getuigen te ondervragen, steeds verondersteld wordt. Een verzoek tot het horen van getuigen à charge kan dus niet worden afgewezen louter omdat het verzoek onvoldoende gesubstantieerd zou zijn. Het EHRM maakt vervolgens gebruik van een zeer interessant driestappenplan om uit te maken of het afwijzen van het verzoek om een getuige à charge te horen al dan niet in strijd is met artikel 6, lid 3, d EVRM. Het betreft meer bepaald de volgende drie stappen:

- Is er een goede reden om de getuige à charge niet te laten ondervragen door de verdachte en de verklaring alsnog als bewijs aan te wenden? Hieronder wordt bijvoorbeeld een gevaar voor de gezondheid en het welzijn van de getuige in kwestie verstaan, evenals een mogelijke vrees voor de dood. Dit criterium is op zich niet doorslaggevend, maar wordt wel als een belangrijke factor beschouwd
- Vormen de verklaringen van de getuige à charge het enige bewijs dan wel doorslaggevend en/of beslissend bewijs? Op grond van dit criterium moet aldus rekening worden gehouden met het belang van de getuigenverklaring voor de uiteindelijke veroordeling van de verdachte. Ook van belang in dit verband is de vraag of er nog ander bewijs voorhanden is dat de getuigenverklaring bevestigt en/of ondersteunt.
- Wanneer men het verzoek om getuigen à charge te ondervragen alsnog afwijst, zijn er dan voldoende compenserende factoren voorzien? Hierbij geldt als principe dat meer compenserende factoren moeten worden voorzien, naarmate het belang dat aan de getuigenverklaring wordt gehecht toeneemt.

Dit driestappenplan dat door het EHRM wordt gehanteerd, beperkt in aanzienlijke mate de mogelijkheden om in het kader van een strafprocedure een verzoek tot het ondervragen van een getuige à charge af te wijzen.

In een andere interessante passage stelt het EHRM wat volgt: “The underlying principle of the right contained in article 6, § 3 (d) of the Convention in relation to the examination of prosecution witnesses is that the defendant in a criminal trial should have an effective opportunity to challenge the evidence against him or her. This principle requires that a defendant be able to test the truthfulness and reliability of evidence provided by witnesses which incriminates him or her, by having them orally examined in his or her presence, either at the time the witness was making the statement or at some later stage of the proceedings.” Het EHRM lijkt het aldus niet voldoende te vinden om de schriftelijke verklaringen van een getuige à charge te kunnen tegenspreken en acht de mogelijkheid van de verdachte om de getuige effectief te ondervragen van groot belang. In die zin lijkt het EHRM meer aansluiting te willen zoeken bij het Angelsaksische rechtssysteem.

16. Het lijkt geen twijfel dat anonieme klachten of getuigenissen de aanleiding kunnen vormen tot een tuchtonderzoek.⁶⁸ Ook de Uitvoerende Kamer van het Beroepsinstituut van Vastgoedmakelaars – de tuchtoverheid ten aanzien van vastgoedmakelaars – heeft al meermaals geoordeeld dat het gebruik van anonieme klachten in een tuchtprocedure geoorloofd is. Zo oordeelde deze tuchtoverheid: “Dat deze klacht anoniem zou zijn, of gelijkgesteld kan worden met een anonieme klacht, weerhoudt de heer assessor er niet van een tuchtonderzoek te starten op basis van deze klacht. Het al dan niet anoniem karakter van een klacht of vermelding van een niet-bestaand adres van die klacht, maakt het daaropvolgend tuchtonderzoek niet nietig.”⁶⁹ Of nog: “Indien een klager zou gehouden zijn de identiteit en zijn adres op te geven, en bij vrees voor enige represaille, wordt hier een niet geschreven drempel opgelegd.”⁷⁰ Indien het tuchtonderzoek gebaseerd is op een anonieme of geanonimiseerde verklaring of klacht, zal het erop gericht zijn alle relevante gegevens over de ten laste gelegde feiten te verzamelen, zowel à charge als à decharge, teneinde de bevoegde tuchtoverheid afdoende in te lichten. Vermoedelijk levert het tuchtdossier als neerslag van het tuchtonderzoek dan voldoende niet-geanonimiseerde bewijzen op om de feiten te kunnen beoordelen.

17. Mondelinge klachten kunnen ook aanleiding geven tot een tuchtonderzoek.⁷¹ In deze casus hadden gedetineerden en hun naasten mondeling klachten geuit over een penitentiair bewakingsagent. Deze klachten kregen een neerslag in de schriftelijke vraag om verantwoording van de hiërarchische overste aan het personeelslid, alsook in het tuchtverslag. De Raad van State ontwaarde geen schending van de rechten van verdediging in het ontbreken van een directe schriftelijke klacht in het tuchtdossier. Hij stelde daarbij vast dat in de schriftelijke neerslag de klachten precies in de tijd waren gesitueerd, verzoeker afdoende kon vernemen wat de inhoud van de klachten was en hij niet om nadere precisering, verduidelijking of verificatie heeft verzocht. Verzoeker kon zich, aldus dit arrest, op een gepaste wijze verdedigen. Geen enkele rechtsregel of geen enkel rechtsbeginsel vereist overigens om klachten te laten opnemen in een afzonderlijk stuk en te laten ondertekenen door de klager, aldus dit arrest.

Hoewel de klagers in deze casus niet anoniem waren, is dit arrest toch interessant in het licht van de voorgelegde vraag. Indien de stap voor een klager om zelf een klacht op papier te zetten te groot is, kan die worden geacteerd door een (ander) personeelslid van het bestuur, bv. de hiërarchische overste van de klager of de aangeklaagde die de klacht aan de bevoegde tuchtoverheid kan bezorgen. Mogelijk kan zelfs de naam van de klager worden weggelaten op voorwaarde dat de feiten in tijd en ruimte kunnen worden gesitueerd, de aangeklaagde feiten voldoende nauwkeurig worden

omschreven, met andere woorden, indien het personeelslid zich op gepaste wijze kan verdedigen tegen de klacht.

18. Hierboven werd erop gewezen dat ordemaatregelen mogelijk zijn louter op basis van het verslag van de preventieadviseur psychosociale aspecten in het raam van de Welzijnswet. Indien dit verslag ook aanleiding geeft tot een tuchtprocedure, kan het ook als bewijsstuk worden opgenomen in het tuchtdossier. Het verdient alleszins aanbeveling om via het tuchtonderzoek bijkomende bewijzen te vergaren op een niet-geanonimiseerde wijze. Het verslag van de preventieadviseur psychosociale aspecten zal immers niet altijd toelaten om de ten laste gelegde feiten zeer precies in de tijd en ruimte te situeren. De omschrijving van de feiten zal in de praktijk vaak ook onvoldoende precies blijken, zodat het moeilijk is voor het personeelslid om zich te verdedigen.

19. Momenteel biedt de rechtspraak geen aanknopingspunt om een tuchtdossier louter met anonieme getuigenissen te stofferen. Dit lijkt ons ook niet aangewezen, daar het gevaar op misbruik niet ondenkbeeldig is. Mogelijk kan naar analogie met wat in het strafrecht geldt wel worden gewerkt met een tuchtdossier waarin naast niet-anonieme verklaringen en/ of andere bewijsmiddelen die het afdoende bewijs van de tuchtfeiten en de toerekenbaarheid ervan aan de tuchtrechtelijk veroordeelde leveren ook enkele geanonimiseerde verklaringen zitten die gelijkkluidend zijn. Uiteraard voor zover de tuchtrechtelijk veroordeelde wél volledige tegenspraak heeft kunnen voeren over de niet-anonieme verklaringen en de eventuele andere bewijsmiddelen.

20. Ook het onderscheid tussen anonieme klachten enerzijds, waarvan de tuchtverheid zelf niet weet wie erachter schuilgaat, en geanonimiseerde klachten, waarbij de identiteit van de klager minstens bij de tuchtonderzoeker of de tuchtverheid bekend is, lijkt relevant. Vooral met de eerste categorie zal een tuchtverheid omzichtig te werk moeten gaan en het lijkt ons essentieel dat een dergelijke anonieme klacht op basis van een tuchtonderzoek wordt bevestigd met stukken en/of niet-anonieme verklaringen. Indien de geanonimiseerde klachten of verklaringen toelaten om de rechten van verdediging naar behoren uit te oefenen, kunnen ze mogelijk mee in aanmerking worden genomen. De rechterlijke controle kan dan in beperkte mate worden uitgeoefend door gebruik te maken van de mogelijkheid voor een partij voor de Raad van State om de vertrouwelijke behandeling van stukken te vragen.⁷² De tuchtverheid zou bij betwisting van een tuchtstraf dan de geanonimiseerde verklaringen kunnen neerleggen in de versie voordat ze werden geanonimiseerd, zodat minstens kan worden aangetoond dat er wel degelijk iemand aanwijsbaar achter schuilgaat en desgevallend wie er precies achter schuilgaat. Een absolute garantie dat het personeelslid niet alsnog inzage krijgt in die stukken bestaat echter niet, daar het verzoek tot vertrouwelijke behandeling door de Raad van State bij arrest kan worden afgewezen.⁷³ Ook de rechterlijke controle blijft beperkt wanneer de Raad van State geen zicht krijgt op de vraag wie die getuigen zijn en of ze bv. niet partijdig zijn.

III. Conclusie

21. In deze bijdrage stond de rechtsvraag centraal of het mogelijk is om gebruik te maken van anonieme getuigenissen in het tuchtdossier gelet op de rechten van verdediging. Allereerst moet worden vastgesteld dat de rechtspraak waarin deze vraag aan bod komt, direct of indirect, schaars is. Nochtans rijst de vraag in de praktijk geregeld. Op basis van de geanalyseerde rechtspraak en rechtsleer is het gebruik van anonieme getuigenissen in tuchtzaken o.i. af te raden. Een tuchtdossier louter stofferen met anonieme getuigenverklaringen is ook niet wenselijk. In de eerste plaats zet het de deur naar eventueel misbruik op een kier, wanneer valse of volstrekt partijdige getuigenissen kunnen worden toegedekt door de anonimiteit. Bovendien komt dit op gespannen voet te staan met

de rechten van verdediging van de tuchtrechtelijk vervolgde. Het gevaar bestaat o.m. dat de ten laste gelegde feiten onvoldoende in tijd en ruimte gesitueerd zijn waardoor de tuchtrechtelijk vervolgde zich niet op nuttige wijze kan verweren. Het gebruik van anonieme getuigenverklaringen als steunbewijs, naar analogie met wat in het strafrecht wordt aanvaard, lijkt ons wel aanvaardbaar. De tuchtverheid zal de anonieme getuigenverklaringen dan wel in haar beoordeling kunnen betrekken, voor zover er voldoende andere bewijselementen aanwezig zijn die het bewijs van het tuchtvergriep leveren en toelaten dit aan het personeelslid toe te rekenen en waarover het personeelslid op een nuttige en adequate wijze tegenspraak heeft kunnen voeren. Op die manier loopt men o.i. niet het risico dat bepaalde individuen niet langer bereid zullen zijn om een klacht in te dienen, uit angst voor represailles en worden de rechten van verdediging van de tuchtrechtelijk vervolgde voldoende gewaarborgd. Dit standpunt lijkt ook te worden ondersteund door de recente rechtspraak van het EHRM74 aangaande het recht van een verdachte om binnen een strafrechtelijke procedure getuigen à charge te ondervragen. Dit recht ligt vervat in artikel 6, lid 3, d van het EVRM. Gelet op de onduidelijkheid over het gebruik van anonieme getuigenverklaringen in tuchtzaken, blijft het reikhalzend uitkijken naar een arrest waarin de Raad van State zich uitdrukkelijk over deze problematiek uitspreekt.

Noten:

1. Art. 32nonies wet 4 augustus 1996 betreffende het welzijn van de werknemers bij de uitvoering van hun werk, BS 18 september 1996 (hierna verkort: Welzijnswet).
2. Art. 32/2 Welzijnswet.
3. Art. 32quinqüesdecies Welzijnswet; S. HEYNDRICKX, "Het beroepsgeheim van de preventieadviseur: absoluut of niet?" (noot onder Gent 19 september 2019), RABG 2020/1, 174-176.
4. Art. 32quaterdecies-32vicies Welzijnswet.
5. Art. 32sexiesdecies, al. 1, 1° Welzijnswet.
6. I. OPDEBEEK en S. DE SOMER, Algemeen bestuursrecht – grondslagen en beginselen, Antwerpen, Intersentia, 2019, 378-388.
7. RvS 27 april 2015, nr. 230.975, Sels.
8. RvS 27 april 2015, nr. 230.975, Sels.
9. Cass. 14 december 2015, RABG 2017/2, 197, noot V. DOOMS.
10. Hierboven werd ook melding gemaakt van het ontslag om dringende reden. Dit betreft geen ordemaatregel.
11. Vaste rechtspraak, zie bv. RvS 18 december 2008, nr. 188.946, Claeys; RvS 12 januari 2009, nr. 189.380, X; RvS 2 maart 2009, nr. 191.005, Cleemput; RvS 23 april 2009, nr. 192.577, Neiss, T.Gem. 2010, 49; RvS 16 september 2009, nr. 196.107, Cornerotte; RvS 18 januari 2010, nr. 199.581, Zegels; alsook de rechtspraak vermeld in T. DE SUTTER, Het recht van verdediging in tuchtzaken – 60 jaar rechtspraak van de Raad van State, Gent, Larcier, 2009, nr. 2.
12. Zie bv. RvS 21 juni 2016, nr. 235.143, Van Look.

13. RvS 27 februari 2014, nr. 226.575, X, T.Gem. 2016, 54, noot A. COOLSAET; RvS 21 juni 2016, nr. 235.143, Van Loock.
14. RvS 27 februari 2014, nr. 226.575, X, T.Gem. 2016, 54, noot A. COOLSAET.
15. Thans: algemeen directeur.
16. RvS 27 februari 2014, nr. 226.575, X, T.Gem. 2016, 54, noot A. COOLSAET.
17. Thans is dit voor de evaluatie van de gemeentelijke decretale graden artikel 194, al. 3 Decreet Lokaal Bestuur.
18. Zie hieromtrent uitgebreid: I. OPDEBEEK en A. COOLSAET, Algemene beginselen van ambtenarentuchtrecht, Brugge, die Keure, 2011, 343-441; T. DE SUTTER, Het recht van verdediging in tuchtzaken: 60 jaar rechtspraak van de Raad van State, Gent, Larcier, 2009, 183 p.; M. LANDTSHEERE, Tucht en preventieve schorsing in Vlaamse lokale besturen, Brussel, Politeia 2019, 48 p.
19. In recente rechtspraak lijkt de Raad van State de rechten van verdediging ook van toepassing te achten binnen de context van de bestraffende sancties (zie o.m. RvS 25 oktober 2018, nr. 242.777, Toussaint; RvS 26 november 2018, nr. 243.043, Ameloot).
20. RvS 21 juni 2010, nr. 205.530, Leenders; RvS 6 januari 2021, nr. 249.410, X.
21. Voor gemeente en OCMW worden de rechten van verdediging in tuchtzaken in belangrijke mate geregeld door de artikelen 202-205 Decreet Lokaal Bestuur en de artikelen 3-14 B.VI.Reg. 20 juli 2018 tot vaststelling tuchtprocedure voor statutair personeel lokaal bestuur en tot vaststelling van de werking, de samenstelling en de vergoeding van de leden van de Beroepscommissie voor Tuchtzaken.
22. RvS 23 juni 2011, nr. 214.055, Heirbaut; RvS 26 juni 2018, nr. 241.900, Vervoort; RvS 22 februari 2019, nr. 243.793, Coucke; RvS 27 maart 2020, nr. 247.344, Hoek.
23. RvS 29 januari 2019, nr. 243.534, Schallier; RvS 7 juli 2020, nr. 248.011, Louwie.
24. RvS 22 mei 2015, nr. 231.316, Stroobants.
25. RvS 29 januari 2019, nr. 243.534, Schallier.
26. RvS 31 januari 2011, nr. 210.854, De Dijn; RvS 8 februari 2016, nr. 233.770, X.
27. GwH 25 januari 2001, nr. 4/2001; GwH 28 februari 2013, nr. 25/2013; RvS 29 januari 2013, nr. 222.290, Van Hyfte; RvS 6 januari 2021, nr. 249.410, X.
28. RvS 3 mei 2013, nr. 223.380, Elcus.
29. RvS 14 juni 2002, nr. 107.843, Bataille; RvS 11 februari 2010, nr. 200.756, Van Langenhove; RvS 20 oktober 2017, nr. 239.480, Lievens; RvS 28 juni 2018, nr. 241.980, X; RvS 28 september 2020, nr. 248.366, X.
30. Art. 79, § 3 KB 2 oktober 1937 houdende het statuut van het rijkspersoneel; RvS 28 juni 2018, nr. 241.980, X; RvS 28 september 2020, nr. 248.366, X.
31. RvS 20 oktober 2017, nr. 239.480, Lievens.
32. Art. 33, 2° en art. 38bis, 2° Tuchtwet Politie.

33. Art. 19, § 5 B.VI.Reg. 22 mei 1991, gemeenschapsonderwijs; art. 8, § 5 B.VI.Reg. 22 mei 1991, gesubsidieerd onderwijs.
34. RvS 23 oktober 2018, nr. 242.749, Landenne.
35. RvS 7 juli 2020, nr. 248.010, Louwie, gepubliceerd elders in dit nummer.
36. RvS 24 juni 2008, nr. 184.607, gemeente Brakel; RvS 10 december 2001, nr. 101.683, Beerlandt. Dit geldt uiteraard niet indien het formuleren van een strafvoorstel en het horen van het personeelslid expliciet in de tuchtregeling zijn geregeld, zoals in artikel 79 KB 2 oktober 1937 houdende het statuut van het rijkspersoneel.
37. RvS 2 oktober 2007, nr. 175.209, Verhaege; RvS 14 februari 2008, nr. 179.581, Carlier; RvS 24 oktober 2014, nr. 228.919, Lettani.
38. RvS 22 februari 2018, nr. 240.790, Villers.
39. RvS 2 mei 2013, nr. 223.363, De Oliveira; RvS 23 oktober 2013, nr. 225.222, Dullemans; RvS 22 februari 2018, nr. 240.790, Villers; RvS 29 januari 2019, nr. 243.533, Gryp.
40. RvS 30 maart 2018, nr. 241.181, Renaers.
41. RvS 11 januari 2019, nr. 243.382, Verbeke.
42. RvS 3 juni 2014, nr. 227.611, Vandervoort; RvS 3 juni 2014, nr. 227.612, Van Parys; RvS 11 januari 2019, nr. 243.382, Verbeke.
43. Art. 8, § 2 B.VI.Reg. 22 mei 1991, gesubsidieerd onderwijs; art. 19, § 2 B.VI.Reg. 22 mei 1991, gemeenschapsonderwijs; art. VIII 10, § 1 VPS; art. 78, § 2 en 79, § 1 Statuut Rijkspersoneel; art. 204 Decreet Lokaal Bestuur; art. 7 B.VI.Reg. 20 juli 2018 tot vaststelling tuchtprocedure voor statutaire personeel lokaal bestuur en tot vaststelling van de werking, de samenstelling en de vergoeding van de leden van de Beroepscommissie voor Tuchtzaken; art. 122 Provinciedecreet; art. 29 Tuchtwet politie; art. 144, § 5 Basiswet gevangeniswezen en rechtspositie gedetineerden.
44. RvS 27 oktober 2011, nr. 216.101.
45. RvS 22 februari 2018, nr. 240.790, Villers; RvS 25 oktober 2018, nr. 242.777, Toussaint; RvS 26 oktober 2018, nr. 242.514, Tipold.
46. RvS 22 maart 2010, nr. 202.182, Hellemans (detentietuchtrecht).
47. RvS 30 november 2006, nr. 165.315, Vangeel.
48. RvS 22 maart 2010, nr. 202.182, Hellemans (detentietuchtrecht).
49. RvS 6 januari 2021, nr. 249.410, X.
50. RvS 23 juni 2011, nr. 214.055, Heirbaut.
51. Bv. art. 13, § 2 B.VI.Reg. 20 juli 2018 tot vaststelling van de tuchtprocedure voor het statutaire personeel van het lokaal bestuur en tot vaststelling van de werking, de samenstelling en de vergoeding van de leden van de Beroepscommissie voor Tuchtzaken; art. 30 wet 13 mei 1999 houdende het tuchtstatuut van de personeelsleden van de politiediensten.
52. RvS 26 oktober 2018, nr. 242.814, Tipold; RvS 10 januari 2019, nr. 243.369, Lizin.

53. Dit is bv. het geval in tuchtprocedures ten aanzien van personeelsleden van het gesubsidieerd officieel onderwijs: art. 7, § 2 B.VI.Reg. 22 mei 1991, gesubsidieerd onderwijs.
54. RvS 25 mei 1999, nr. 80.385, Mortier; RvS 30 november 2006, nr. 165.315, Vangeel; RvS 9 maart 2009, nr. 191.165, Van Der Steen.
55. RvS 22 maart 2010, nr. 202.182, Hellemans (tuchtrecht gedetineerde).
56. RvS 18 december 2018, nr. 240.790, Villers; RvS 18 december 2018, nr. 243.268, De Jongh.
57. RvS 22 februari 2018, nr. 240.790, Villers.
58. RvS 29 januari 2013, nr. 222.290, Van Hyfte; RvS 3 mei 2013, nr. 223.380, Elcus.
59. RvS 23 juni 2011, nr. 214.055, Heirbaut.
60. RvS 27 februari 2014, nr. 226.575, X, T.Gem. 2016, 54, noot A. COOLSAET.
61. EHRM 26 maart 1996, nr. 20524/92, Doorson/Nederland, § 76; EHRM 13 januari 2009, nr. 926/05, Taxquet/België: Cass. 23 juni 2015, AR.P.14.0406.N
62. Cass. 23 juni 2015, AR P.14.0406.N.
63. Art. 75bis, 75ter, 155ter, 294 Sv. en de art. 86bis t.e.m. 86quinquies Sv. ingevoerd bij wet van 8 april 2002 betreffende de anonimiteit van de getuigen, BS 31 mei 2002; wetsontwerp betreffende de anonieme getuigen, Parl.St. Kamer 2000-2001, nr. 1185/001, 39; het betreft meer bepaald misdrijven zoals bedoeld in artikel 90ter, § 2 tot 4 Sv. en enig misdrijf gepleegd in het kader van een criminele organisatie als bedoeld in artikel 324bis Sw.
64. R. VERSTRAETEN, Handboek Strafvordering, Antwerpen, Maklu, 2012, 487.
65. Art. 189bis, lid 3 Sv.; W. YPERMAN, "De bestrijding van terrorisme en strafprocesrecht: vele kleintjes maken een grote", T.Strafr. 2019/1, (8) 14 e.v.; Cass. 23 juni 2015, AR P.2014.0406.N.; zie ook: wetsontwerp betreffende de anonieme getuigen, Parl.St. Kamer 2000-2001, nr. 1185/001, 31.
66. Art. 86bis, § 3 Sv.
67. EHRM 19 januari 2021, nr. 2205/16, Keskin/Nederland.
68. Zie voor een concrete toepassing: RvS 23 januari 2020, nr. 246.837, X. Dit blijkt ook uit het geannoteerde arrest.
69. BIV 19 mei 2017, nr. 3126, D&T 2018/1, 144-147.
70. BIV 20 april 2018, nr. 3285, D&T 2018/2, 316-326.
71. RvS 28 september 2020, nr. 248.366, X.
72. Art. 87, § 2 Procedurereglement.
73. Art. 87, § 4 Procedurereglement.
74. EHRM 19 januari 2021, nr. 2205/16, Keskin/Nederland.